

PROGRAM ZA OBVEZNO IZBIRNO VSEBINO *VZGOJA ZA DRUŽINO, MIR IN NENASILJE*

NAČRTOVANJE IN PRIPRAVA

K načrtovanju in pripravi vsebinskih opredelitev, oblik, načinov in metod izvajanja *Vzgoje za družino, mir in nenasilje* (VDMN) sem pristopil predvsem z vidika namenov, ciljev in rezultatov - torej znanj in sposobnosti, ki naj jih dijaki osvojijo. Pri tem sem se naslonil predvsem na izhodišča, ki so opredeljena skozi:

- obvestila Zavoda RS za šolstvo za izvajanje Obveznih izbirnih vsebin (OIV) in posameznih dejavnosti;
- obvestila Nacionalnega kurikularnega sveta za izvajanje OIV po posameznih področjih;
- katalog OIV 1998/99, Zavoda RS za šolstvo.

Poleg tega sem se posebej za poglobitev praktičnih izhodišč, metod in načinov izvajanja - v smislu prioritetnega vidika - obrnil ter oprl na bogate izkušnje iz prve roke:

- državne koordinatorice OIV VDMN pri Zavodu RS za šolstvo, ge. Jožice Gramc;

- nekdanje izvajalke OIV VDMN na Gimnaziji Šiška, prof. Magde Marciuš.

Ustrezne teoretske podlage - tako z vidika vsebin, kakor tudi metod in načinov izvajanja - sem zagotovil s pomočjo literature ter drugih materialnih virov pridobljenih na:

- Zavodu RS za šolstvo;
- Oddelku za psihologijo na Filozofski fakulteti;
- Oddelku za pedagogiko na Filozofski fakulteti;
- Pedagoški fakulteti;
- Pravni fakulteti;
- Pedagoškem inštitutu;
- Televiziji Slovenija;
- nekaterih splošnih knjižnicah in drugje.

Dodati velja, da imam na omenjenem področju tudi sam precej bogatih izkušenj, saj sem v šolskem letu 1998/99 OIV VDMN uspešno izvajal na Gimnaziji Ljubljana - Šiška ter Srednji kemijski šoli in gimnaziji v Ljubljani.

TEMELJNA IZHODIŠČA IN PRINCIPI IZVAJANJA

TRAJANJE: 15 ur.

VSEBINE:

1. Človekova narava, interesi, motivi in agresivnost.
2. Procesi socializacije in nenasilje:
 - dejavniki in metode oblikovanja človekovih nasilnih miselnih in vedenjskih vzorcev: avtoriteta, karizma, ustrahovanje, vpliv, kazen, ipd;
 - nasilje in njegove posledice v družbenih skupinah: nasilje v družini, nasilje med spoloma, nasilje nad nemočnimi, predsodki - emocionalne in kulturne ovire, nasilje množice, diskriminacija, ipd.;
 - patologija vsakdanjega življenja in njeni vzroki.
3. Kultura miru:
 - razsežnosti univerzalnih vrednot človeštva;
 - samospoštovanje in dostojanstvo posameznika;
 - odgovornost do soljudi in okolja;
 - zgodovinski primeri nenasilnega delovanja;
 - mir in razumevanje v luči mednarodnih dokumentov;
 - načela mednarodnega zaupanja, sožitja in odgovornosti kot pogoj za mirno reševanje sporov;
 - motrenje aktualnih dogodkov v mednarodni skupnosti.
4. Odgovoren odnos do drog:

- seznanitev z dejstvi;
- preprečevanje poseganja in odvisnosti;
- soočanje s pritiski in vplivi vrstnikov;
- spodbujanje odgovornosti in samostojnosti;
- zgodovinski, kulturni in ekonomski vplivih na pojav drog.

5. Spolnost in medosebni odnosi:

- načrtovanje družine;
- vrste kontracepcije in njihove lastnosti;
- vprašanje abortusa;
- nosečnost in porod;
- spolna zloraba in nadlegovanje;
- spolno prenosne bolezni, zaščita in preprečevanje;
- spolna usmerjenost.

6. Država:

- opredelitev moči in oblasti;
- politične stranke, interesne skupine, nevladne organizacije;
- legalnost in legitimnost;
- suverenost države;
- pravna država;
- državljanstvo.

7. Posameznik, družba, država:

- vprašanja človekovih odgovornosti, pravic in svoboščin;
- politična svoboda;
- konflikt med parcialnimi in večinskimi interesi;
- tolerantnost;
- narodna identiteta, patriotizem.

8. Regulacija družbenega vpliva in principi odločanja:

- tipi političnih sistemov;
- demokracija in demokratični odnosi;
- delitev oblasti;
- volitve, volilno vedenje;
- politična kultura.

CILJI:

- omogočiti boljše samospoznavanje ter osebno zorenje in rast;
- seznaniti s temeljnimi vzroki konfliktov v družini, med vrstniki, družbi in mednarodni skupnosti ter predstaviti možnosti za preseganje konfliktnih situacij brez uporabe nasilja;
- z vzgajanjem in izobraževanjem za uravnavanje medčloveških stikov naučiti samostojnosti pri odločanju o problemih, njihovem vrednotenju in reševanju;

- naučiti povezovati osebna doživetja in izkušnje z družbenimi normami;
- dijaki naj spoznajo, da je potrebno razvijati posameznika v svobodno, miroljubno, strpno, odgovorno in nenasilno osebnost;
- spodbujati kritičnost ob globljem spoznavanju korenin socialnih in drugih človeških problemov;
- dijaki naj analizirajo in interpretirajo procese in pojave nasilja, netolerance, ksenofobije, rasizma, predsodkov, stigmatizacije, marginalizacije, zapostavljenosti, ipd. ter načine preseganja le-teh;
- dijaki utemeljujejo in izvajajo lastne zaključke na osnovi racionalnih argumentov;
- razvijati analitično mišljenje, komunikacijske tehnike (dialog, argumentacija...), sodelovanje.

METODE DELA:

- poučevanje in vzgoja po interesno-tematskih sklopih;
- izkustveno učenje;
- projektno delo;
- igranje vlog, socialne igre;
- skupinske diskusije;
- video projekcije.

Metode dela niso stroge in toge, ampak fleksibilne, dinamične in tudi emocionalno obarvane. Tako zastavljeno delo spodbuja ustvarjalnost pri vseh udeležencih in skozi vse faze. Pri tem prihaja do izraza timsko delo. Poudarek je na dijakovem ustvarjanju in soustvarjanju, na sodelovanju in na dobrem medosebnem odnosu med izvajalcem in udeleženci. Učinkovitost izbirnega predmeta je odvisna tudi od dopolnjevanja in nadgrajevanja z drugimi predmeti. Zato skušam razviti celostni pristop ter izvajanje bogatim s povezovanjem vsebin znotraj: sociologije, filozofije, psihologije, zgodovine, državljske vzgoje, zdravstvene vzgoje, ipd.

OBLIKE IZVAJANJA

Model vsebin *Vzgoje za družino, mir in nenasilje* je odprt, zato omogoča upoštevanje različnih dejavnikov in principe nazornosti, postopnosti, aktualnosti, ipd. Odprtost se kaže pri izbiri snovi, saj ta seže prek mej posameznih učnih predmetov (upoštevanje interesov učencev), v odprtosti urnikov, ki se ne omejujejo samo na časovno fiksirane učne ure, in v odprtosti učnega prostora, ki seže preko šolskih zidov v samo življenje. To je posebej pomembno zaradi obširnosti in kompleksnosti vsebin ter zaradi samega načina dela. Ta se razlikuje tako glede metod kot oblik izvajanja. Poudarek je na samostojnem

delu dijakov, posvetovanju in diskusijah z izvajalcem ter med učenci samimi. Seveda je pri tem zagotovljena karseda široka avtonomija posameznega dijaka.

Za takšen netradicionalni pristop je potrebno ustvariti sproščeno socialno klimo, ki omogoča in vzpodbuja enakopraven položaj in medsebojno spoštovanje vseh udeležencev. Tu se porajajo inovativne možnosti šole in pouka pa tudi ustvarjalni in inovativni postopki učiteljev in učencev pri udejanjanju vzgojno-izobraževalnih nalog obveznih izbirnih vsebin.